

Rīgas pilsētas 1. slimnīcas operāciju reģistrācijas žurnāla ieraksti 1918. gada vēsturisko notikumu kontekstā

Edīte Bērziņa

Rīgas Stradiņa universitāte, Medicīnas vēstures institūts, Latvija

Ievads. 1918. gads bija bagāts daudziem nozīmīgiem notikumiem gan Latvijas, gan pasaules vēsturē. Eiropā veidojās jaunas valstis, tika nogalināts Krievijas cars Nikolajs II un viņa ģimene, plisijās gripas pandēmija, beidzās Pirmais pasaules karš. Aktīva karadarbība Latvijas teritorijā pēc 3. martā noslēgtā Brestas miera līguma nenotiek.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Noskaidrot, kā 1918. gada notikumi Latvijas un pasaules vēsturē ietekmēja Rīgas pilsētas 1. slimnīcas ķirurgu darbu. Pētījumā izmantots Rīgas 1. pilsētas slimnīcas operāciju reģistrācijas žurnāls, kurā fiksētas slimnīcā veiktās operācijas laikā no 1918. gada 12. maija līdz 1918. gada 7. decembrim. Žurnāls kopā ar citiem slimnīcas arhīva materiāliem 2015. gadā tika nodots Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejam. Metode: vēsturiski salīdzinošā.

Rezultāti. Operāciju reģistrācijas žurnāla 69 lapās ir ieraksti par 478 operācijām. Visus ierakstus veicis viens cilvēks. Žurnālā atsevišķās ailēs fiksēts operācijas veikšanas datums, slimnieka vārds un uzvārds, operācijas nosaukums, operējošā ķirurga uzvārds, asistenta uzvārds, operāciju māšas vārds. Ailē, kurā jānorāda operācijas veids, bieži vien tika ierakstīta diagnoze. Vienā dienā veikto operāciju skaits bija visai atšķirīgs – no vienas līdz 12 operācijām. Lielākā daļa operāciju izdarītas otrdienās un piektdienās; operācijas sestdienās un svētdienās veiktas retos gadījumos. Ieraksti žurnālā liecina, ka visbiežāk izdarītās rutīnas operācijas bija incīzijas (*incisio*), apendektomijas (*appendectomy*) un trūču (*hernia*) operācijas. Veikto operāciju spektrs bija visai plašs – amputācijas, laparatomijas, strumas operācijas, audzēju izņemšanas, sejas plastikas, traheotomijas, galvaskausa trepanācijas u. c. Visvairāk operāciju (196) izdarījis pats ķirurgijas nodaļas vadītājs Dr. med. Ādolfs fon Bergmans (1855–1922), kuram 1918. gadā bija 63 gadi. Spriežot pēc ierakstiem, Ādolfs fon Bergmans operējis ne tikai sarežģītākos gadījumus, bet veicis arī incīzijas, apendektomijas un trūču operācijas.

Secinājumi. 11. novembrī – Pirmā saules kara beigu dienā un 18. novembrī – Latvijas valsts neatkarības proklamēšanas dienā, operācijas slimnīcā nav veiktas, jo šie datumi iekrita pirmdienā, kad operācijas izdarītas tikai retos gadījumos. Otrdienā, 19. novembrī slimnīcā izdarītas 10 operācijas. 1918. gada nozīmīgie notikumi pasaules un Latvijas vēsturē nav ietekmējuši slimnīcas ķirurgu darbu; tas noritējis ierastajā kārtībā.